

ФІНАНСОВО–КРЕДИТНА І ГРОШОВА ПОЛІТИКА

УДК 368.01

DOI: 10.37332/2309-1533.2021.3-4.19

JEL Classification: G22, G23, G29

Клапків Ю.М.,
*д-р екон. наук, доцент,
 доцент кафедри фінансів ім. С. Юрія,
 Західноукраїнський національний університет, Тернопіль,*
 Свірський В.С.,
*канд. екон. наук, доцент,
 доцент кафедри міжнародної економіки, маркетингу і менеджменту,
 Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль,*
 Щур Р.І.,
*д-р екон. наук, доцент,
 професор кафедри фінансів,
 ДВНЗ “Прикарпатський національний університет
 імені Василя Стефаника”, м. Івано-Франківськ.*

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У СТРАХОВОМУ СЕГМЕНТІ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Klapkiv Yu.M.,
*dr.sc.(econ.), assoc. prof., associate professor
 of S. Yurii finance department,
 West Ukrainian National University, Ternopil,*
 Svirskiy V.S.,
*cand.sc.(econ.), assoc. prof., associate professor
 at the department of international economics,
 marketing and management,
 West Ukrainian National University, Ternopil,*
 Shchur R.I.,
*dr.sc.(econ.), assoc. prof., professor
 at the department of finance,
 Vasyl Stefanyk Precarpathian
 National University, Ivano-Frankivsk*

THE ANALYSIS OF CURRENT TRENDS IN THE INSURANCE SEGMENT OF THE FINANCIAL MARKET OF UKRAINE

Постановка проблеми. Сучасний соціально-економічний розвиток будь-якої країни взаємопов'язаний із розвитком страхування під впливом інституційних перетворень, реорганізації системи регулювання та нагляду, технічних інновацій. Формування страхового сектору України можна спостерігати упродовж майже трьох останніх десятиліть. Приватизація, відкриття ринку, безперервні процеси, пов'язані із євроінтеграцією, надали старту його розвитку. Нині страховий сектор є одним з найбільш перспективних секторів вітчизняної економіки, хоч, власне, її стан безпосередньо визначає синусоїдальний розвиток ринку. Відтак, поява досліджень, які відображають тенденції функціонування страхової сфери за умов інституційних змін сучасних ринків, є своєчасною і актуальною для сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні питання становлення й розвитку страхування, страхової системи, інфраструктури й особливостей їхнього функціонування в Україні досліджували такі вчені: В. Баранова, Н. Внукова, В. Виговська, С. Волосович, О. Гаманкова, А. Залетов, М. Клапків, О. Козьменко, С. Козьменко, С. Осадець, Н. Приказюк, В. Тринчук, В. Фурман та ін. У їхніх працях проаналізовано проблеми запровадження та перспективи розвитку нових видів страхових продуктів і послуг, вдосконалення страхового посередництва, приділено увагу окремим управлінським аспектам функціонування ринку, контролю й управління страховими ризиками, інтеграції у світовий страховий простір тощо [1–7]. Проте, беручи до уваги вагомий науковий внесок вищенаведених дослідників, варто зазначити, що в умовах трансформації фінансово-кредитної системи аналіз сучасного стану страхової сфери вимагає подальшого дослідження з метою пошуку шляхів розробки та впровадження шляхів вдосконалення його функціонування.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз стану страхового сектору України, виявлення основних проблем його розвитку в сучасних умовах та визначення напрямів вдосконалення функціонування ринку страхових послуг в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток страхування в Україні починається задовго до здобуття незалежності через призму суспільно-господарської діяльності саме страхових товариств. Результати їхньої діяльності тісно пов'язані з соціально-економічною ситуацією в країні. Про це свідчить динаміка показників діяльності страховиків, що наведена у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка фінансових показників страхових компаній України у 2014–2020 рр.

Показники	Роки						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Валові страхові премії, млн грн	26767,3	29736,0	35170,3	43431,8	49367,5	53001,2	45184,9
Валові страхові виплати, млн грн	5065,4	8100,5	8839,5	10536,8	12863,4	14338,3	14852,7
Рівень валових виплат, %	18,9	27,2	25,1	24,3	26,1	27,1	32,9
Чисті страхові премії, млн грн	18592,8	22354,9	26463,9	28494,4	34424,3	39586,0	40350,2
Чисті страхові виплати, млн грн	4893,0	7602,8	8561,0	10256,8	12432,6	14040,5	14451,9
Рівень чистих виплат, %	26,3	34,0	32,3	36,0	36,1	35,5	35,8
Сплачено на перестраховання, млн грн	9704,2	9911,3	12668,7	18333,6	17940,7	16713,4	8487,4
Обсяг сформованих страхових резервів, млн грн	15828,0	18376,3	20936,7	22864,4	26975,6	29558,8	34192,1
Активи для представлення коштів страхових резервів, млн грн	40530,1	36418,8	35071,9	36084,6	40666,5	44609,9	46113,6
Обсяг сплачених статутних капіталів, млн грн	15120,9	14474,8	12661,6	12831,3	12636,6	11066,1	9748,1

Джерело: розраховано та сформовано авторами за даними НБУ, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг

Аналіз даних функціонування страхового ринку в Україні показує, що загальна кількість страхових компаній в Україні за період 2012–2020 рр. скоротилася з 414 до 210 компаній (рис. 1).

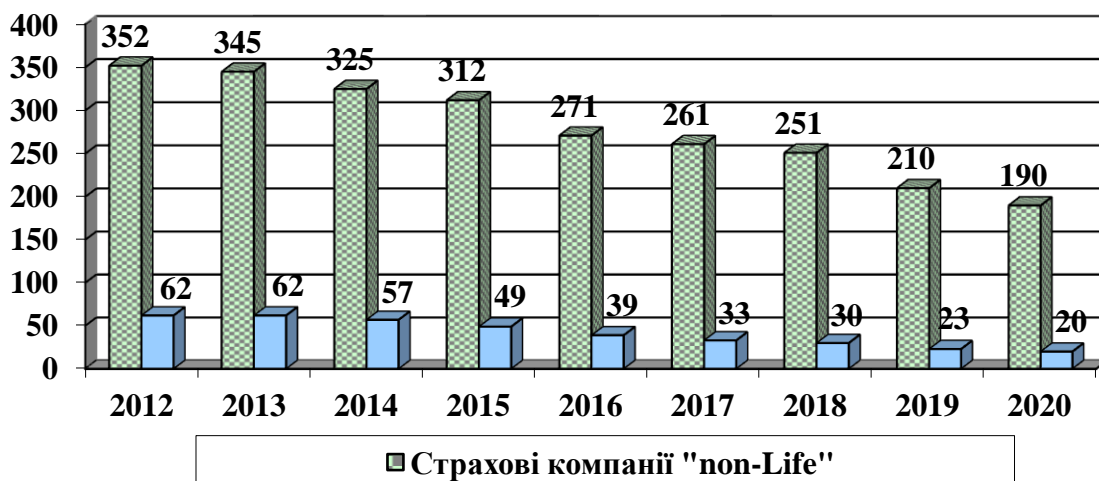

Рис. 1. Динаміка кількості страхових компаній упродовж 2012–2020 рр., одиниць

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними НБУ та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг

Також спостерігається тенденція скорочення як СК «life», так і СК «non-life». Упродовж 2012-2020 рр. кількість страхових компаній поступово зменшувалась, причому з 2010 р. до 2014 р. – на 74 од., а з 2015 р. до 2020 р. вже 140 компаній. Особливо помітний даний тренд серед компаній страхування інших видів, ніж страхування життя, де за період 2012–2020 рр. втрата склала 162 компанії. Не менш інтенсивним є падіння числа компаній зі страхування життя, у 2012 р.-2020 рр. – 42 страхових компаній, а це вже -66,7% інституцій, зареєстрованих на 2012 р. Хоч така тенденція і є загрозовою, в кількісному аспекті щодо страхових компаній сучасний ринок страхових послуг України повністю відповідає рівню країн ЄС. Прискорення динаміки зменшення кількості страхових компаній обумовлене станом соціально-економічного розвитку країни та підвищенням вимог до інституцій.

Унаочнені результати динаміки укладених договорів страхування протягом звітного періоду підтверджують, що упродовж останніх 8 років не сформувалося стійких закономірностей при укладанні загальної кількості договорів страхування (рис. 2).

ТИС. ОД.

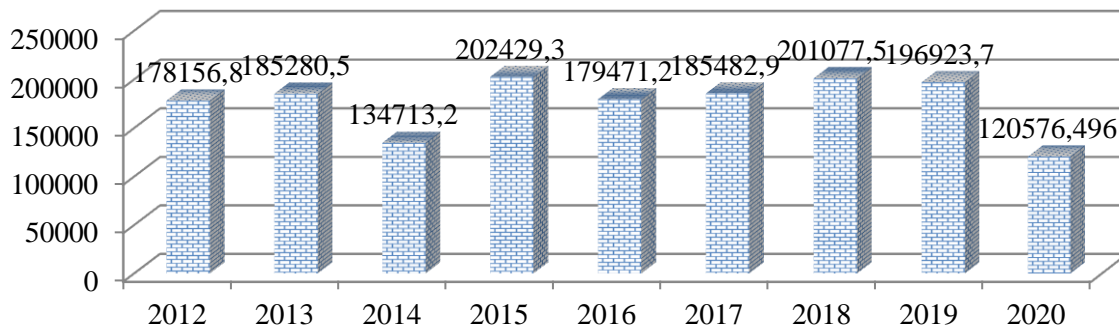

Рис. 2. Динаміка кількості договорів страхування, укладених упродовж 2012–2020 рр., тис. одиниць

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними НБУ та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг

Загальна кількість укладених договорів страхування за згаданий період як стрімко зростала (у 2015 р. проти 2014 р.), так і стрімко знижувалась (темп падіння укладених договорів у 2014 р. проти 2013 р. склав 27,3%, а у 2020 р. проти 2019 р. – 38,7%).

Результати функціонування страхового ринку відображає динаміка страхових платежів і страхових виплат – основних показників діяльності страховиків. Обсяг валових страхових премій в 2018 р. збільшився порівняно з 2017 р. на 13,7%, порівняно з 2015 р. – на 40,4%. Чисті страхові премії зросли на 20,8% порівняно з 2017 р. і на 30,1% – порівняно з 2016 р. Чисті страхові премії в 2018 р. становили 34424,3 млн грн (69,7% від валових страхових премій), в 2017 р. – 28494,4 млн грн (65,6%). Валові страхові премії за період з 2015 по 2019 роки зросли на 23265,2 млн грн. У 2019 році вони становили 53001,2 млн грн, а у 2020 р. – лише 45184,9 млн грн. Тобто до 2020 р. спостерігалася позитивна тенденція даних показників (рис. 3).

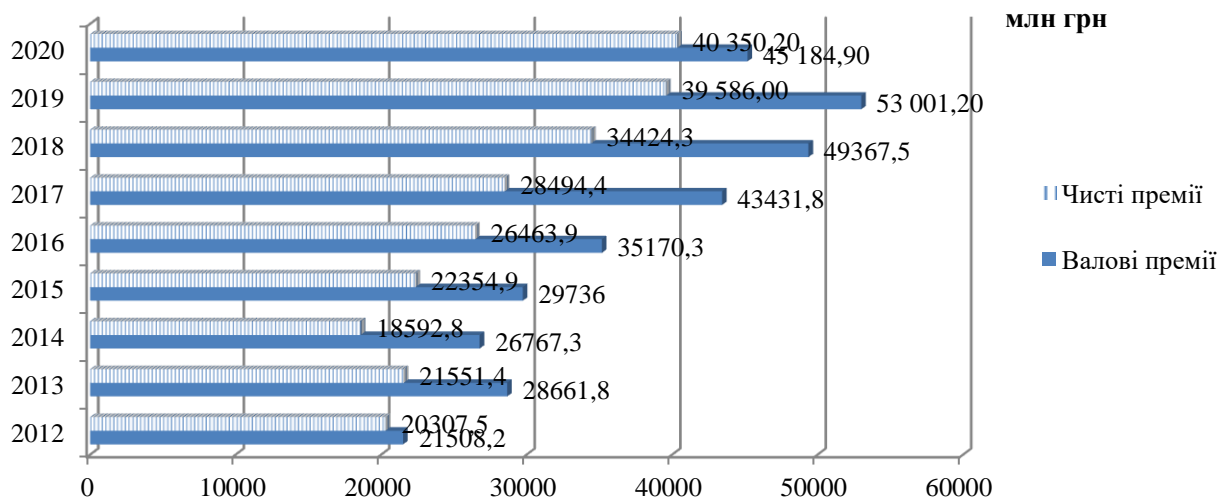

Рис. 3. Динаміка валових і чистих страхових премій упродовж 2012–2020 рр., млн грн

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними НБУ та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг

Збільшення валових страхових премій у порівнянні із попереднім періодом спостерігалось впродовж усього аналізованого періоду. Виключення становили лише 2014 р. і 2020 р. (обсяг валових страхових премій у 2014 р. був на 7% нижчим, ніж у 2013 р., а у 2020 р. по відношенню до 2019 р. він скоротився на 15%).

Дані тенденції закономірно віддзеркалили у собі показники чистих страхових премій та чистих страхових виплат. Узагальнюючу динаміку щодо рівня валових та чистих страхових виплат демонструє рис. 4.

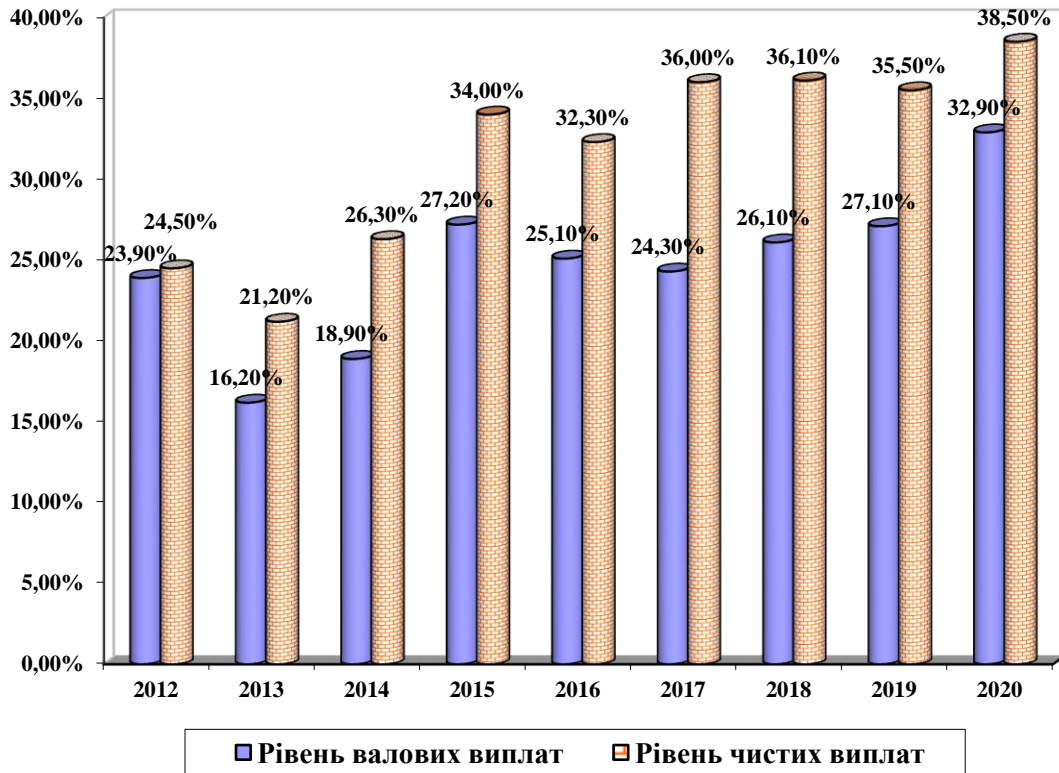

Рис. 4. Динаміка рівня валових та чистих виплат упродовж 2012–2020 рр., %

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними НБУ та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг

Операції вихідного перестраховування впродовж 2012–2017 рр. мали стійку тенденцію до зростання. Однак, починаючи з 2018 р., вони зменшились на 2,1% з 18333,6 млн грн до 17940,7 млн грн за рахунок зменшення на 398,7 млн грн (11,7%) обсягів перестраховування із страховиками-нерезидентами. Впродовж 2019–2020 рр. спостерігалось значне падіння цього показника (рис. 5).

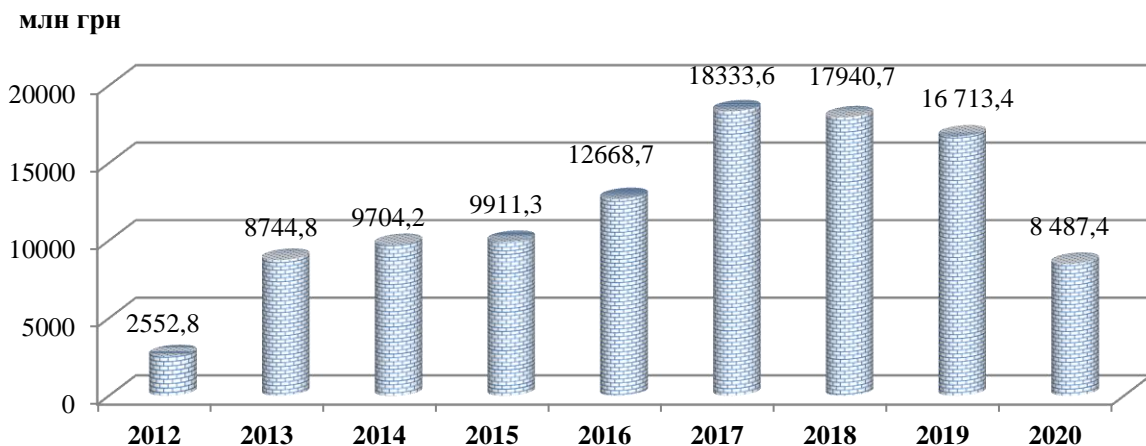

Рис. 5. Обсяг страхових платежів, належних перестраховикам упродовж 2012–2020 рр., млн грн

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними НБУ та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг

У 2014–2020 рр. спостерігалось щорічне зростання страхових резервів, що вказує на нагромадження коштів страховиками з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування (рис. 6).

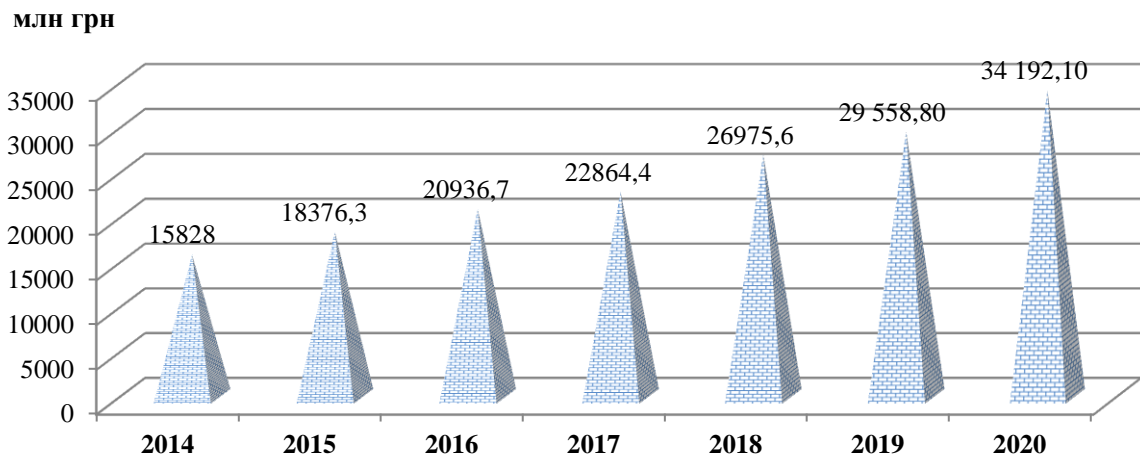

Рис. 6. Обсяг сформованих страхових резервів упродовж 2012–2020 рр., млн грн

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними НБУ та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг

Темп приросту даного показника варіюється в межах 9–18%. У 2018 р. обсяг сформованих страхових резервів зріс на 4111,2 млн грн (18,0%) у порівнянні з аналогічною датою 2017 р., при цьому резерви зі страхування життя зросли на 945,5 млн грн (11,3%), технічні резерви – на 3165,7 млн грн (21,9%). Обсяг сформованих страхових резервів упродовж 2019–2020 рр. зріс на 15,7%.

Більше про фінансово-господарську ситуацію страхових компаній демонструють дані консолідованих фінансових звітів, які згруповано в табл. 2.

Таблиця 2

Основні фінансові показники страхових компаній у 2014–2020 рр., тис. грн

Показники	Роки						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Активи	70261245	60729131	56075597	52230145	63493287	63866000	64925000
у т.ч. оборотні активи	46590099	42221967	36618597	34559706	41479631	36222000	39367000
Власний капітал	41830329	34825730	28620887	26424618	27083916	21797000	24666000
Поточні зобов'язання	11797226	7756381	6641314	5602151	9141272	5828000	5835000
Дохід від реалізації послуг з видів страхування, інших, ніж страхування життя (зароблені страхові платежі)	15998948	16759654	18068596	21388454	25166612	-	30417000
Дохід від реалізації послуг зі страхування життя	1304370	1745398	2467424	3029630	4209192	-	3242000
Дохід від надання послуг для інших страховиків та інших послуг (виконання робіт)	44484,5	53745,8	36444,3	66709,5	94622,4	-	134000
Результат основної діяльності	2957623	1055259	52610,8	128628	-81018,4	-	1349000
Результат фінансових операцій	1271120	1371290	1832980	1839917	2250073	-	2956000
Результат іншої звичайної діяльності	-230257	-2012358	-246961	-682791	-746167	-	96800
Результат надзвичайних подій	-7,5	-12021,7	-6484,8	37,3	-684	-	76000
Чистий:							
Прибуток	6852514	5913109	2807280	2403892	2992244	-	2869000
Збиток	-3637455	-6365845	-2118038	-2169103	-2740247	-	-714000

- дані відсутні.

Джерело: розраховано та сформовано авторами за даними НБУ та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг

Наведені вище дані свідчать, що загальна вартість активів страхових компаній з 2014 р. по 2020 р. коливалася в межах від 52230,145 млн грн до 64925 млн грн. Незначні зменшення вартості активів спостерігалися у 2015–2017 рр. у порівнянні з відповідними попередніми періодами, що є негативним, оскільки це в певній мірі може впливати на скорочення можливостей страхових компаній. Разом з тим, частка оборотних активів у загальній вартості всіх активів за весь 7-ми річний період не була нижчою 65%, що є позитивним з огляду на характер діяльності страхових компаній та важливості маси поточних активів у страховому бізнесі.

Схожі негативні тенденції щодо динаміки активів страхових компаній має динаміка власного капіталу у 2014–2020 рр. Темпи падіння цього показника мали місце у 2015–2017 рр. у порівнянні з відповідними попередніми періодами.

Негативну динаміку має і частка власного капіталу у загальній масі всіх ресурсів страхових компаній. З року в рік вона стабільно зменшується: у 2012 р. частка власного капіталу склала 63,2%, у 2013 р. – 60,6%, у 2014 р. – 59,5%, у 2015 р. – 57,3%, у 2016 р. – 51,0%, у 2017 р. – 50,6%, у 2018 р. – 42,7%, у 2019 р. – 32,9%.

Основою доходів страхових компаній є дохід від реалізації послуг з видів страхування, інших, ніж страхування життя; дохід від реалізації послуг зі страхування життя та дохід від надання послуг для інших страховиків та інших послуг (виконання робіт). Позитивною тенденцією є щорічне зростання кожної з цих позицій упродовж 2014–2020 рр. Виключення склали падіння доходу від реалізації послуг з видів страхування, інших, ніж страхування життя у 2014 р. і в 2020 р., падіння доходу від реалізації послуг зі страхування життя у цьому ж 2014 р. по відношенню до 2013 р. на 47% та падіння доходу від надання послуг для інших страховиків та інших послуг (виконання робіт) у 2016 р. по відношенню до 2015 р. на 32%.

Важливими показниками у діяльності страхових компаній є фінансові результати звичайної діяльності та надзвичайних подій. Незважаючи на нестійку динаміку, результати основної діяльності у 2012–2017 рр. мали позитивні значення, що вказує на перевищення величини доходів над витратами і успішне функціонування бізнесу. Однак, у 2018 р. даний показник мав від'ємне значення – 81018,4 тис. грн, що є вкрай негативним. Позитивні результати упродовж усього 7-річного періоду отримали страхові компанії за результатами виконання фінансових операцій (у тому числі від участі в капіталі). Однак фінансові результати від іншої звичайної діяльності та від надзвичайних подій мали негативні значення за весь період дослідження (виключення склав фінансовий результат від надзвичайних подій у 2017 р., коли показник становив +37,3 тис. грн).

За даними консолідованих звітів страхові компанії України отримували і прибутки, і збитки. Однак, якщо у 2012–2013 рр. частка збитків у загальній масі прибутків була незначною (16,1% та 27,9% відповідно), то у 2014 р. та 2016 р. вона зросла до 53,1% та 75,4% відповідно, а у наступних – 2017 р. та 2018 р. вона перевищила 90% і склала відповідно 90,2% та 91,6%. Найгіршою була ситуація у 2015 р., коли обсяг збитків склав 6365845 тис. грн, а обсяг прибутків 5913109 тис. грн, що є на 7,7% менше від розміру отриманих збитків. Така скрутна ситуація може бути пояснена банкрутством банків, в яких у той період страхові компанії утримували кошти на депозитах і не змогли своєчасно відреагувати на зміни на ринку капіталів. Позитивно оцінюється позитивне значення за показником власного оборотного капіталу за кожним із аналізованих періодів. Більше того, це дало позитивну динаміку для показника маневреності власного капіталу, який із 0,756 у 2012 р. постійно зростав до рівня 1,195 у 2018 р. Така ситуація свідчить про те, що власники страхових компаній мають достатньо коштів у мобільній формі, що дає змогу вільніше маневрувати цими коштами.

Опираючись на дані регулятора ринку страхових послуг (НБУ), можна визначити, які види страхування були найбільш розвинутими у 2012–2020 рр., зважаючи на обсяг валових страхових премій та страхових виплат, що їм відповідав. Зокрема, в аспекті переваги юридичних чи фізичних осіб в окремих видах. Так, до таких видів страхування слід насамперед віднести автострахування (страхування наземного транспорту (крім залізничного)), середній обсяг валових страхових премій за яким упродовж досліджуваного періоду становив 4517 млн грн, а валових страхових виплат – 2048 млн грн, при чому середній обсяг валових страхових виплат від фізичних осіб склав 2631 млн грн, тоді як середній обсяг виплат для фізичних осіб склав 1177 млн грн.

У 2012–2020 рр. найрозвиненішими видами страхування також були: страхування майна, страхування фінансових ризиків, страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ, страхування вантажів та багажу, страхування життя, медичне страхування, страхування відповідальності перед третіми особами. За критерієм середнього обсягу валових страхових виплат найбільш розвинутими видами страхування були: медичне страхування, страхування фінансових ризиків, страхування майна, страхування життя, страхування кредитів.

Окрему увагу слід приділити соціально-орієнтованому виду страхування – страхуванню життя. Його соціально-економічна роль проявляється у тому, що воно допомагає фізичній особі відчувати себе захищеною у різних життєвих ситуаціях через елемент сталого фінансування витрат у разі обставин, що обумовлюють обмеження можливостей, щодо поточного заробляння. Доречно відзначити, що в економічно розвинутих країнах сегмент ринку страхування життя займає більше

половини всього страхового ринку, а сам вид страхування виконує функцію страхового захисту громадян і забезпечення високих стандартів їхньої життєдіяльності. Також за його допомогою здійснюється накопичення коштів для інвестування в економіку. Про нерозвиненість ринку страхування життя в Україні свідчить відносно значення показника валових страхових премій з цього виду страхування. Так, за нашими розрахунками, впродовж 2012–2020 рр. питома вага валових страхових премій зі страхування життя у структурі валових страхових премій з усіх видів страхування становила близько 7%. Упродовж 2015–2016 рр. і 2017–2018 рр. досліджуваний показник змінювався за висхідною траєкторією, а у періоди 2013–2015 рр. і 2016–2017 рр. – за низхідною траєкторією.

Одним із ключових показників характеристики стану і тенденцій розвитку страхового сектору є рівень страхових премій до ВВП (рис. 7).

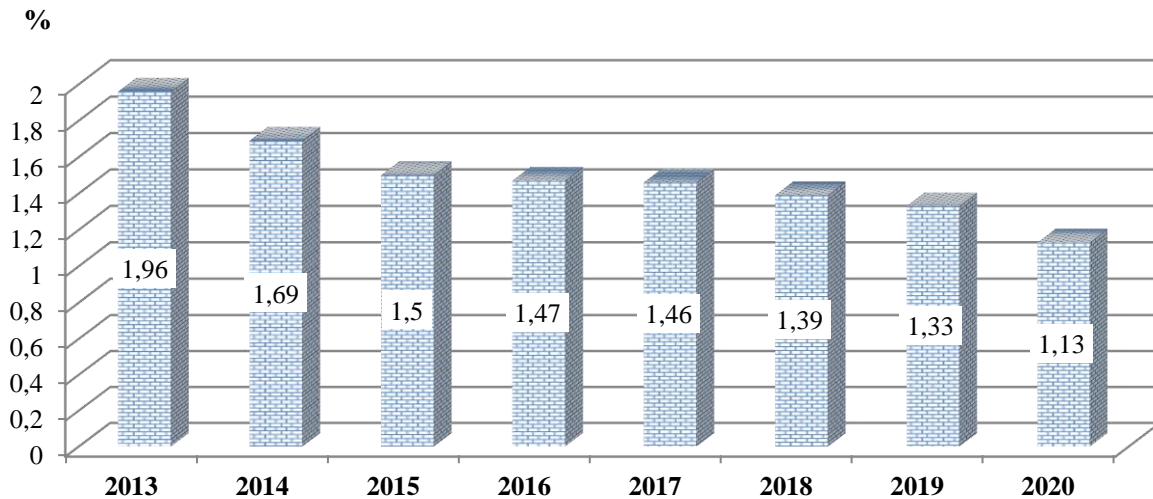

Рис. 7. Динаміка рівня страхових премій до ВВП упродовж 2013–2020 рр. в Україні, %
Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [8; 9].

Рівень страхових премій до ВВП в Україні свідчить, що страхова діяльність займає ще дуже незначну частину у ВВП (2012 р. – 1,96%; 2020 р. – 1,13%), тоді як у європейських країнах вона становить близько 4–5% (рис. 8).

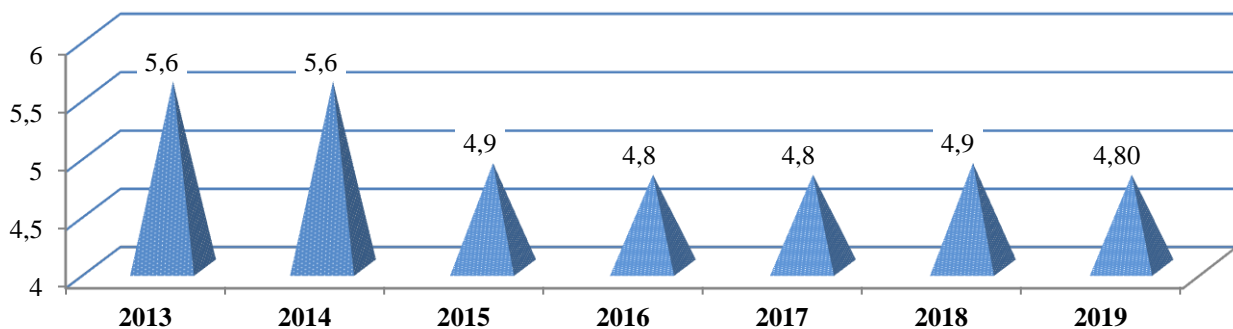

Рис. 8. Динаміка рівня страхових премій до ВВП упродовж 2013–2019 рр. в Європі, %
Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [10]

Така ситуація на ринку страхових послуг України вказує на недостатній рівень страхової культури й реальних доходів бізнесу й населення – основних споживачів страхових послуг. Відтак не можна стверджувати про значну роль страхування в функціонуванні національної економіки. Показник співвідношення страхових премій до ВВП, який ще називають рівнем проникнення страхування, знаходиться в Україні на недостатньому рівні. В 2013–2020 рр. відбувалося зниження даного показника, незважаючи на збільшення обсягів ВВП і обсягів страхових премій. Хоча, відповідно до Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 р. [11], планувалось поступове підвищення даного показника, та стан на 2020 р. демонструє його малу імовірність. Адже, навіть за найсприятливіших економічних умов рівень проникнення страхування знаходитиметься на низькому

рівні, порівняно із розвинутими країнами світу, через відсутність культури страхування, недовіру до страхових компаній (кількість яких невпинно зменшується) та обмежену платоспроможність споживачів [12]. Очевидно, що обсяги страхових премій мають мати значно вищі темпи зростання, щоб показник проникнення збільшувався.

Ще одним важливим індикатором, який відображає рівень розвитку страхового сегменту фінансового ринку, є показник щільності страхування. Він визначається як співвідношення обсягу страхових премій до чисельності населення країни. Вважається, що рівень розвитку страхового сегменту фінансового ринку є достатнім і страхування є дієвим механізмом фінансування ризиків та інструментом страхового захисту в державі, якщо цей показник становить більше 140 дол. США [13].

Як видно з рис. 9, показник щільності страхування має невисокі значення й на кінець 2019 р. становив 1257,3 грн (близько 47 дол. США) на одну особу. Слід відмітити динамічне зростання цього показника впродовж останніх років, водночас констатувачи, що він значно відстає від зазначеного вище необхідного порогу.

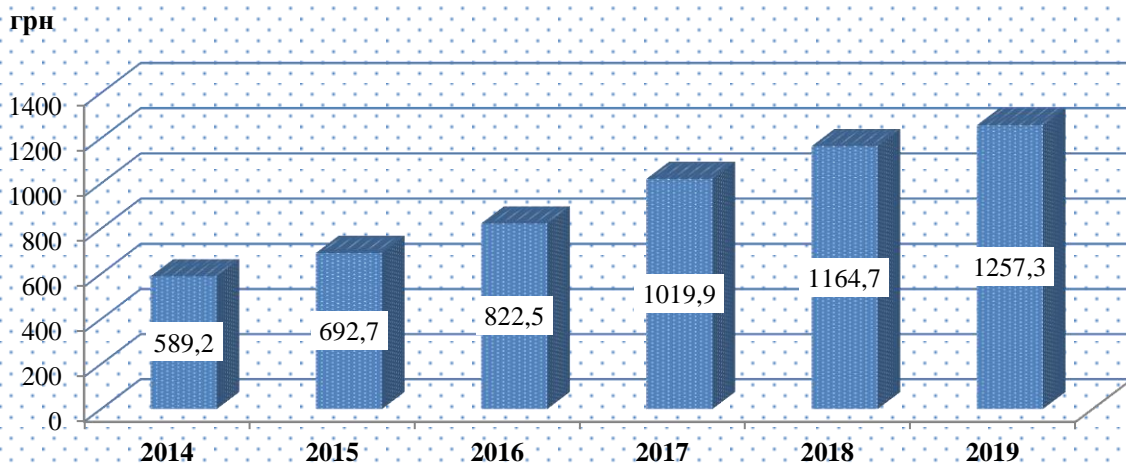

Рис. 8. Динаміка рівня показника щільності страхування упродовж 2013–2019 рр. в Україні, грн/ особу

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [9]

Найсуттєвішими проблемами, що стримують розвиток страхового сектору є: недосконалість нормативно-правового регулювання страхового сектору; нерозвиненість сегменту страхування життя та інших видів страхування (аграрні, екологічні, катастрофічні ризики та страхування життя, кіберризиків); низька платоспроможність потенційних споживачів страхових послуг, низький рівень капіталізації страхових компаній, відсутність страхової культури, недовіра до інституту страхування; шахрайство та нехтування правами страхувальників з боку окремих страхових компаній; низька фінансова грамотність страхувальників тощо.

З метою формування сучасного конкурентоспроможного страхового сектору України з високорозвиненою інфраструктурою, широким асортиментом страхових послуг, інтегрованого у світовий страховий простір слід забезпечити:

- удосконалення нормативно-правової бази, що регламентує здійснення страхової діяльності (запровадження "Основних принципів страхування" Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю (IAIS) та вимог директив ЄС);
- створення централізованої онлайн бази даних договорів страхування;
- удосконалення системи оподаткування страхової діяльності (перестраховання) шляхом впровадження фіскальних стимулів щодо розвитку особистого страхування, страхування життя, недержавного пенсійного забезпечення, медичного страхування;
- розвиток ринку страхових послуг в Україні на основі елементів систем саморегулювання, захисту та гарантій;
- створення механізму виведення з ринку неплатоспроможних фінансових установ страхового сектору;
- підтримання добросовісної конкуренції та протидію неправомірним перевагам у конкуренції в рамках страхового сектору України;
- подальшу адаптацію законодавства України у сфері страхування до законодавства ЄС;
- запровадження високих технологій в страхові послуги (розширення онлайн дистрибуції страхових послуг, розвиток страхування системи елементів «розумний дім», застосування електронного документообігу під час урегулювання страхових випадків тощо);

- поширення нових продуктів, видів і продуктів страхування, в основі яких лежать технологічні та фінансові інновації (опціони, e-banking, платформи колективного інвестування, високочастотний алгоритмічний трейдинг (High-Frequency Trading), інвестування в соціальних мережах (social trading), соціальні кредитування, краудфандинг тощо);
- розбудову ефективної та надійної системи страхування в АПК (субсидування страхових премій, участь у відшкодуванні катастрофічних збитків тощо);
- розвиток страхового посередництва, його модернізація на основі сучасних систем фінансового менеджменту, вдосконалення діяльності суб'єктів страхового та перестрахового брокерства, страхових агентів, аварійних комісарів, аджастерів, сюрвеєрів (запровадити електронну реєстрацію таких суб'єктів);
- створення правових засад для впровадження державного соціального медичного страхування за участю страховиків;
- забезпечення стимулів для розвитку добровільного медичного страхування (забезпечення фіскальних стимулів розвитку шляхом виведення страхових премій на добровільне медичне страхування з прибутку, що підлягає оподаткуванню, створення системи статистичних даних, пов'язаних з організацією приватного медичного страхування, необхідних для актуарних розрахунків у сфері добровільного медичного страхування);
- вдосконалення маркетингового менеджменту страхових компаній, спрямоване на підвищення якості надання послуг (формування клієнтоорієнтованої політики, створення внутрішнього асистансу тощо);
- удосконалення взаємовідносин банків та страховиків установ шляхом врегулювання проблемних питань банкострахування [14];
- створення умов для розвитку страхування нерухомості юридичними та фізичними особами від природних катастроф та техногенних аварій;
- створення системи страхування експорту шляхом утворення спеціальної організації зі страхування та фінансування експорту;
- запровадження системи гарантування вкладів гарантування виплат за договорами накопичувального страхування життя;
- укорінення страхової культури і традицій щодо страхування, усвідомлення економічної доцільності й необхідності страхування з боку юридичних осіб та домогосподарств.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, страхові компанії в Україні є основою ринку страхових послуг та їхній розвиток безпосередньо узалежнений від соціально-економічної ситуації в країні, демонструючи фази зростання в період стабільності та значний потенціал для розвитку.

Майбутній розвиток ринку страхових послуг залежатиме від його адаптації до постпандемічних тенденцій соціально-економічного стану в країні, здатності до проведення перманентної інституційно-організаційної трансформації, оптимізації бізнес-процесів страховиків та впровадження інноваційних страхових продуктів і послуг.

Література

1. Баранова В. Г. Фінансовий механізм функціонування страхової системи : монографія. Одеса : «ВМВ», 2009. 380 с.
2. Внукова Н. М., Успенко В. І., Временко Л. В. Страхування: теорія та практика : посібник / за ред. проф. Внукової Н. М. Харків : Бурун Книга, 2004. 376 с.
3. Виговська В. В. Теоретико-методологічні засади та прагматика забезпечення безпеки страхового ринку України : монографія. Київ : Кондор-Видавництво, 2016. 358 с.
4. Волосович С. В. Страхування ризиків кредитної сфери : монографія. Київ : КНТЕУ, 2013. 388 с.
5. Залетов О. М. Убезпечення життя : монографія. Київ : Міжнародна агенція "Бізон", 2006. 688 с.
6. Приказюк Н. В. Страхова система України: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : Логос, 2017. 611 с.
7. Horyslavets P., Plonka M., Trynchuk V. Experience marketing and its tools in promoting the insurance services. *Innovative Marketing*. 2018. № 14(1). P. 41-48.
8. Черняхівський В. Страховому ринку потрібен баланс інтересів держави, бізнесу і споживачів. *Insurance TOP*. 2021. № 1(77). С. 4. URL: <https://forinsurer.com/files/file00703.pdf> (дата звернення: 22.04.2021).
9. Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=4 (дата звернення: 22.04.2021).
10. Insurance premiums to GDP ratio on the domestic market in Europe 2004-2019. URL: <https://www.statista.com/statistics/433054/insurance-premiums-to-gdp-ratio/> (дата звернення: 23.04.2021).
11. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=4 (дата звернення: 23.04.2021).
12. Клапків Ю. М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та

перспективи розвитку : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 568 с.

13. Фесенко Н. В., Яремченко Л. М. Стан та перспективи функціонування страхового ринку України в умовах глобалізації. *Економіка та держава*. 2019. № 8. С. 28-34.

14. Кляпків Л. М., Кляпків Ю. М., Свірський В. С. Консолідація банківського та страхового бізнесу: теоретико-методологічні доміанти та тенденції розвитку : монографія. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2019. 183 с.

References

1. Baranova, V.H. (2009), *Finansovyi mekhanizm funktsionuvannia strakhovoi systemy* [Financial mechanism of the insurance system functioning], monograph, «VMV», Odesa, Ukraine, 380 p.

2. Vnukova, N.M. (Ed.), Uspalenko, V.I. and Vremenko, L.V. (2004), *Strakhuvannia: teoriia ta praktyka* [Insurance: theory and practice], tutorial, Burun Knyha, Kharkiv, Ukraine, 376 p.

3. Vyhovska, V.V. (2016), *Teoretyko-metodolohichni zasady ta prahmatyka zabezpechennia bezpeky strakhovoho rynku Ukrainy* [Theoretical and methodological principles and pragmatics of security of the insurance market of Ukraine], monograph, Kondor-Vydavnytstvo, Kyiv, Ukraine, 358 p.

4. Volosovych, S.V. (2013), *Strakhuvannia ryzykiv kredytnoi sfery* [Insurance of risks of credit sphere], monograph, KNTEU, Kyiv, Ukraine, 388 p.

5. Zaliotov, O.M. (2006), *Ubezpechennia zhyttia* [Life support], monograph, Mizhnarodna ahentsiia "Bizon", Kyiv, Ukraine, 688 p.

6. Prykaziuk, N.V. (2017), *Strakhova systema Ukrainy: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Insurance system of Ukraine: theory, methodology, practice], monograph, Lohos, Kyiv, Ukraine, 611 p.

7. Horyslavets, P., Plonka, M. and Trynchuk, V. (2018), Experience marketing and its tools in promoting the insurance services, *Innovative Marketing*, no. 14(1), pp. 41-48.

8. Cherniakhovskiy, V. (2021), "The insurance market needs a balance of interests of the state, business and consumers", *Insurance TOP*, no. 1(77), pp. 4, available at: <https://forinsurer.com/files/file00703.pdf> (access date April 22, 2021).

13. "Official website of the NBU", available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=4 (access date April 22, 2021).

10. Insurance premiums to GDP ratio on the domestic market in Europe 2004-2019, available at: <https://www.statista.com/statistics/433054/insurance-premiums-to-gdp-ratio/> (access date April 23, 2021).

11. "Strategy for the development of the financial sector of Ukraine until 2025", available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=4 (access date April 23, 2021).

12. Klapkiv, Y.M. (2020), *Rynok strakhovykh posluh: kontseptualni zasady, tekhnichni innovatsii ta perspektyvy rozvytku* [The market of insurance services: conceptual principles, technical innovations and prospects of development], monograph, TNEU, Ternopil, Ukraine, 568 p.

13. Fesenko, N.V. and Yaremchenko, L.M. (2019), "State and prospects of the insurance market of Ukraine in the context of globalization", *Ekonomika ta derzhava*, no. 8, pp. 28-34.

14. Klapkiv, L.M., Klapkiv, Y.M. and Svirskyi, V.S. (2019), *Konsolidatsiia bankivskoho ta strakhovoho biznesu: teoretyko-metodolohichni dominanty ta tendentsii rozvytku* [Consolidation of banking and insurance business: theoretical and methodological dominants and development trends], monograph, Vydavets Kushnir H. M., Ivano-Frankivsk, Ukraine, 183 p.